

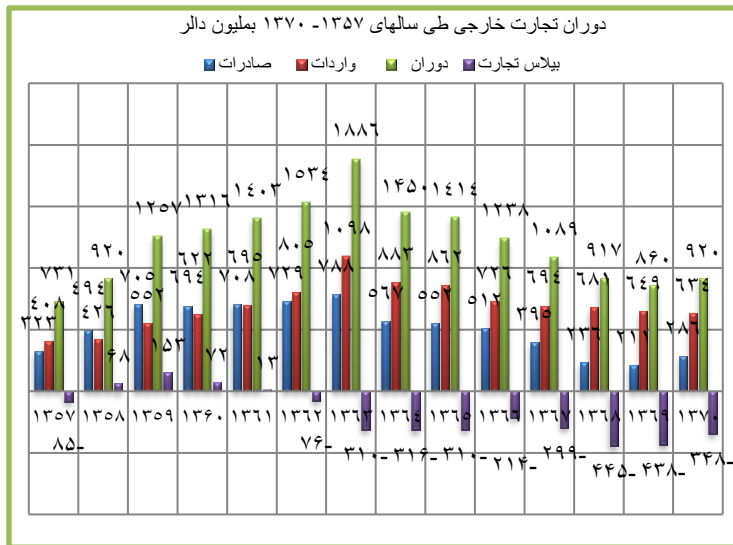
تاریخ: ۲۰۲۴/۰۴/۱۸

بخش: تجارت داخلی و خارجی

نویسنده: سیدعظیم حسینی

دوران تجارت خارجی افغانستان طی سالهای ۱۳۵۷-۱۳۷۰

بین سالهای ۱۳۵۷-۱۳۷۰ تجارت خارجی افغانستان دستخوش تحولات گسترده شده و در ارزش و کمیت صادرات و واردات تغییرات بی پیشینه رونما گردید. دوران تجارت در سال ۱۳۵۷ به ۷۳۱ میلیون دالربالغ گردیده که در مقایسه با

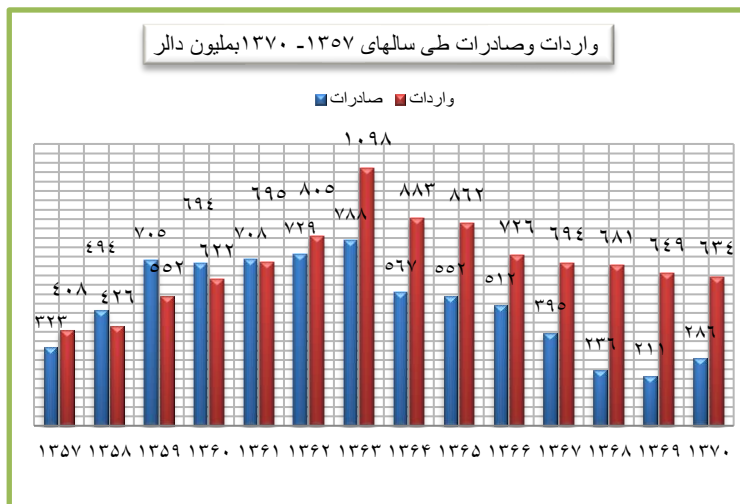

دوران تجارت در ۱۳۵۶ رشد ۱۱۵,۳۰ فیصد را میرساند و هرگاه صادرات و واردات سال ۱۳۵۷ با سال ۱۳۵۶ مقایسه شود در صادرات ۱۹,۱۰۳ درصد و واردات ۱۲۷,۱ درصد رشد را نشان میدهد. این دوره را میتوان به دویخش، به این معنی که بخش اول از سال ۱۳۵۷ الی ۱۳۶۳ که تجارت در حال رونق و بخش دوم آن از سال ۱۳۶۴ الی ۱۳۷۰ که تجارت بسوی کاهش سوق یافته است تقسیم کرد. دوران تجارت از

سال ۱۳۵۷ الی سال ۱۳۶۳ از رشد مستمر و با ثبات برخوردار است.

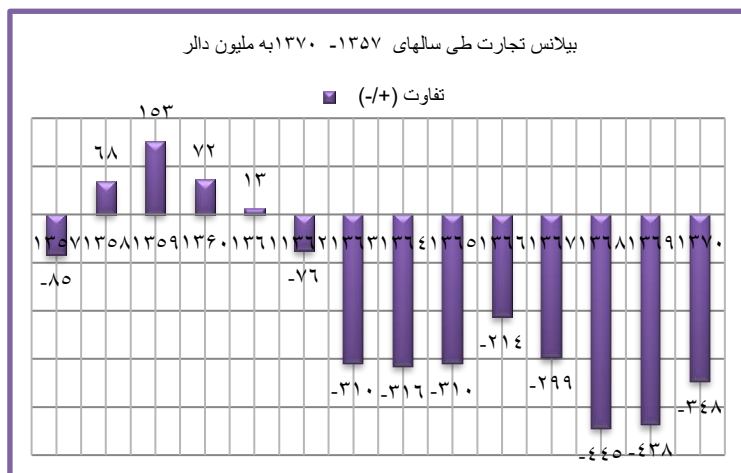
هرگاه دوران سال ۱۳۶۳ که مبلغ ۱۸۸۶ میلیون دالر را تشکیل میدهد، با دوران تجارت با سال ۱۳۵۷ که بالغ بر ۷۳۱ میلیون دالربالغ است مقایسه گردد، رشد بیشتر از ۲,۵ مرتبه را میرساند. طی این سالها صادرات و واردات به موازات هم در حال رشد بوده است. اما دوران تجارت از سال ۱۳۶۴ الی ۱۳۷۰ دچار آشفتگی گردید که از سال ۱۳۶۴ به بعد بنابر عوامل نارامی و بی امنیتی در راه های کشور در حال کاهش بوده است. صادرات در سال ۱۳۵۷ که نخستین سال این دوره میباشد به ۳۲۳ میلیون دالر میرسد و واردات در همین سال بالغ بر ۴۰۸ میلیون دالر میشود. صادرات و واردات در نیمه اول این دوره یعنی از سال ۱۳۵۷ الی ۱۳۶۳ میلان صعودی و مستمر داشته و صادرات از ۳۲۳ میلیون دالر در سال ۱۳۵۷ به ۷۸۸ میلیون دالر در سال ۱۳۶۳ از دیدار یافته و همین طور واردات از ۴۰۸ میلیون دالر به ۱۰۹۸ میلیون دالر صعود نموده است. طوریکه بملاحظه میرسد آهنگ رشد صادرات در سال ۱۳۶۳ به تناسب سال ۱۳۵۷ حدود ۲۴۳ فیصد و از واردات ۲۶۹ فیصد بوده است. سالهای ۱۳۵۹ و ۱۳۶۳ درین دوره، سالهای استثنائی بود

زیرا در سال ۱۳۵۹ دوران تجارت ازمرز رقم ملیون دالر فراتررفته وداخل رقم ملیارد دالری گردیده و درسال

۱۳۶۳ برای اولین بار دوران تجارت خارجی افغانستان با داشتن رقم ۱۸۸۶ ملیون دالر که سهم صادرات در آن به ۷۸۸ ملیون دالربالغ میگردد، بلند ترین رقم دوران تجارت را درین دوره تشکیل میداد. اهمیت ویژه دوران تجارت درین سال در آنست که افغانستان توانسته بود برای نخستین بار به مبلغ ۷۸۸ ملیون دالر صادرات داشته باشد. طوریکه قبلاً اشاره

شد ارقام نشان دهنده آنست که روند تجارت خارجی افغانستان از سال ۱۳۶۴ در هر دو بخش صادرات و واردات نه تنها از رشد باز مانده بلکه درجهت نزولی سیر نموده است. عوامل عمده این کاهش تدریجی را میتوان در مختل شدن نظم

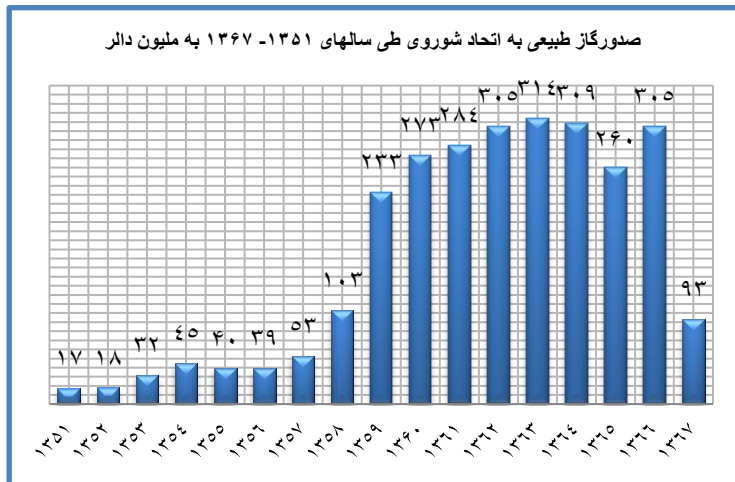
زراعت و باغداری و تضعیف این سکتور، ضعف ثبات سیاسی، آغاز نا آرامی ها و خراب شدن وضع امنیتی درکشور، بندش راه های اکملاتی و ترانسپورتی، کاهش استخراج گاز طبیعی و در نهایت قطع صادرات آن به اتحادشوروی، مکرر شدن هرچه بیشتر روابط سیاسی و دیپلوماتیک باکشور های غربی و پاکستان و تشدید مزاحمت های روشن و غیرمرئی

ویکجانبه پاکستان بر تجارت و ترانزیت افغانستان، فرارتعدادی از تجار از کشور جستجو کرد. طوریکه از گراف فوق معلوم میشود، سرعت کاهش صادرات نسبت به واردات بیشتر بوده است که بدبختانه بستر سبقت گرفتن واردات بر صادرات هموار و تفاوت بین صادرات و واردات بیشتر گردیده و کسر بیلبانس رو به تزیاید گذاشته است. حجم دوران تجارت خارجی درسال ۱۳۶۸ به ۹۱۷ ملیون دالر میرسید که افزایش ۲۳,۵ فیصد را نظر به سال ۱۳۵۷ نشان میدهد. درسال ۱۳۶۸ سهم دوران تجارت خارجی با کشورهای سوسیالیستی ۵۴,۴ فیصد با کشورهای سرمایه داری ۲۵,۳ فیصد و با کشورهای روبه انکشاف ۲۰,۳ فیصد بوده است. در سال مورد نظر مجموع واردات به ۶۸۱ ملیون دالر بالغ گردیده که به مقایسه سال ۱۳۵۷ افزایش ۶۲,۲ فیصد و نظر به سال ۱۳۶۷ کاهش ۱,۹ فیصد را نشان میدهد. از کشورهای سوسیالیستی مجموعاً ۳۷۴,۶ ملیون دالر، از کشورهای سرمایه داری ۱۷۷,۷ ملیون دالر و از کشورهای روبه انکشاف

۱۲۸,۷ میلیون دالر اموال وکالاهای تجارتي وارد کشور گردیده که بیشترین مقدار اموال را، توريد ماشين آلات، پرزه جات و وسايط ترانسپورتي و مواد عمده استهلاکي از قبيل شکر، روغن نباتي و منسوجات تشکيل ميدهد و از مجموع واردات به ارزش ۲۸۸,۴ ميليون دالر اموال توسط سکتور دولتي ۱۵,۲ ميليون دالر توسط سکتور مختلط و ۳۷۷,۴ ميليون دالر توسط سکتور خصوصي از خارج وارد گردیده است، علاوه در سال تحت مطالعه به ارزش ۱۳۴,۴ ميليون دالر اموال و کالا های استهلاکي و پروژوي به صورت امداد بلاعوض و به ارزش ۶۳,۷ ميليون دالر اموال بصورت قرضه استهلاکي و پروژوي وارد کشور گردیده است. در سال ۱۳۶۸ صادرات کشور به ۲۳۶ ميليون دالر بالغ گردیده که به مقايسه سال ۱۳۵۷ کاهش ۲۶,۹ فيصد و نظر به سال ۱۳۶۷ کاهش ۳۰,۲۵ فيصد رانشان ميدهد. صادرات کشور با ممالک سوسياليستي ۷۱,۶ فيصد با ممالک سرمايه داري ۱۲ فيصد و با ممالک روبه انکشاف ۱۶,۴ فيصد را نشان ميدهد. سهم سکتور دولتي در مجموع صادرات ۵,۷ فيصد از سکتور مختلط ۰,۴ فيصد و از سکتور خصوصي ۹۳,۹ فيصد بوده است. طی سال ۱۳۶۹ حجم دوران تجارت خارجي به ۸۶۰ ميليون دالر بالغ گردیده که افزايش ۱۱۷,۶۵ فيصد را نظر به سال ۱۳۵۷ و کاهش ۶,۲۱ رابه مقايسه سال ۱۳۶۸ نشان ميدهد. در سال ۱۳۶۹ سهم دوران تجارت خارجي با کشورهای آسيائي ۳۷,۷ فيصد با کشورهای اروپائي ۶۱,۲ فيصد و با ساير کشورها ۱,۱ فيصد بوده است. در سال مورد نظر مجموع واردات ۶۴۹ ميليون دالر بالغ گردیده که به مقايسه سال ۱۳۵۷ افزايش ۱۵۹,۰۶ فيصد و نظر به سال ۱۳۶۸ به اندازه ۴,۶۹ فيصد کاهش را نشان ميدهد. از کشورهای آسيائي مجموعاً به ارزش ۲۷۱,۵ ميليون دالر اموال از کشورهای اروپائي ۳۶۹,۶ ميليون دالر و از ساير کشورها مجموعاً به ارزش ۷,۶ ميليون دالر اموال وارد کشور گردیده است که بیشترین مقدار توريد اموال ماشين آلات، پرزه جات و وسايط ترانسپورتي و مواد عمده استهلاکي از قبيل شکر، روغن نباتي و منسوجات تشکيل ميدهد. از مجموع واردات به ارزش ۲۰۷,۹ ميليون دالر اموال توسط سکتور دولتي، ۵,۶ ميليون دالر توسط سکتور مختلط و ۴۳۵,۵ ميليون دالر توسط سکتور خصوصي وارد گردیده است. علاوه در سال تحت مطالعه به ارزش ۲۰۴,۴ ميليون دالر بصورت اموال بلاعوض و استهلاکي و پروژوي به صورت امداد بلاعوض و به ارزش ۴۷ ميليون دالر اموال بصورت قرضه استهلاکي وارد کشور گردیده است. صادرات در سال ۱۳۶۹ به ۲۱۱ ميليون دالر بالغ گردیده که به مقايسه سال ۱۳۵۷ به اندازه ۳۴,۶۷ فيصد و نظر به سال قبل به اندازه ۱۰,۵۹ فيصد کاهش نموده است. صادرات کشور به کشورهای آسيائي مجموعاً به ارزش ۵۲,۱ ميليون دالر با کشورهای اروپائي ۱۵۷,۱ ميليون دالر و ساير کشورها ۱,۸ ميليون دالر رانشان ميدهد. سهم سکتور دولتي، ۷,۸ فيصد و از سکتور خصوصي ۹۲,۲ فيصد بوده است^(۱). قابل يادآوری است که حجم مجموعي صادرات و واردات در سال ۱۳۷۰ در مقايسه با صادرات و واردات سال ۱۳۶۳ که بلند ترين سطح راديرين دوره داشت بالترتيب به مبلغ ۵۰۲ ميليون دالر و ۴۶۴ ميليون دالر کاهش يافته است. گراف ذيل نشاندهنده آنست که بيلانس تجارت درين دوره، طی سالهای ۱۳۵۸-۱۳۶۱ مثبت به ثبت رسیده و در متبقي سالها منفي بوده است.

از طرف ديگر واردات در سال ۱۳۷۰ به مبلغ ۶۳۴ ميليون دالر قيد گردیده است که با وجود افت شديد در مقايسه با واردات سال ۱۳۵۷ رشد ۱۵۵,۳۹ در صد را ارائه مينمايد و چنين معلوم ميشود که ارجحيت خويش را از سال ۱۳۶۲

الی ختم این دوره برصادرات حفظ و کسریبیلانس تجارت رابه بارآورده است. طی این دوره استخراج گاز طبیعی امکانات جدید فعالیت های اقتصادی را میسر ساخت. دوام استخراج گاز طبیعی در واقع در رشد بعدی اقتصادکشور تحول عمیقی را بوجود آورد، چنانچه با استفاده از گاز طبیعی فابریکه کود و برق مزارشریف فعال و تولید کود کیمیاوی با کیفیت جهت رشد زراعت در داخل کشور آغاز و ادامه یافت و همچنان امکانات تولید برق با استفاده از گاز طبیعی میسر و از جانب دیگر امکانات صدور گاز به مقادیر کافی نیز مساعد گردید. استخراج و صدور گاز طبیعی در شمال کشور، درازدیاد حجم صادرات و متوازن ساختن بیلانس تجارت تأثیر مثبت وارد نمود. صدور گاز طبیعی صرف به اتحاد

شوروی انجام میشد و سالانه میلیون ها مترمکعب گاز طبیعی از طریق پایپ لاین به آنکشور صادر میگردد که تا سال ۱۳۶۷ بلا انقطاع ادامه داشت. از سال ۱۳۶۴ بعد در اثر مشکلات تکنیکی و بروز مسایل امنیتی مقدار استخراج و صدور گاز (درگراف ذیل دیده شود) به چالشهای مواجه شد که در نتیجه در استخراج و صدور آن بتدریج کاهش قابل ملاحظه رونما گردیده و در

آخرین سال صدور (۱۳۶۷)، صادرات گاز طبیعی به ۹۳ میلیون دالر تنزیل یافت. طوریکه از جدول معلوم میشود بعد از سال ۱۳۶۷ صدور گاز به اتحاد شوروی قطع و از ترکیب صادرات حذف گردید. (۲)

منابع :

- (۱) اداره مرکزی احصائیه
- (۲) ریاست پلان وزارت معادن و صنایع